

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

ÅRGÅNG 5
HÄFTE 14
1918

Äkta
VADSTENASPETSAR

fill utstyrsrar och presenter. Stort urval.
Bäst och billigast.

SVENSKA SPETSDEPOTEN,

Grevluregatan 34 A. I. kl. 10-6.

A. T. 402.04

(Andra huset från Linnégatan.)

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN

NYTTIGASTE MÖBEL

H E M T R E V N A D

Praktisk tidning för hemmet utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**

Redaktör: *Fanny Ekenstierna*

Utkommer under 1918 med 24 åttasidiga n:r. Prenumerationspris: helt år kr. 1:80, halvår kr. 1:—, kvartal kr. 0:60. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser, poëm, levnadsteckningar, religiösa, etiska och sociala uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912-1915 kr. 1:50 pr ex., för 1916 kr. 1:75 och för 1917 kr. 2:— pr exemplar.

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilavdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material.

Svensk, Fransk och Bömisk Spetsstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats

Telefon
539
Malmö

Perslow's

**SIDEN- &
MANUFAKTUR-
AFFÄR**

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG V

15 SEPTEMBER 1918

HÄFTE 14

Ett viktigt område för kvinnlig verksamhet.

Världskriget har i mångt och mycket varit den stora gjutform, vari människöden och tidsförhållanden pressats och omformats till nya krav, nya plikter och nya ansvar. Elände, laster, fattigdom och nöd ha följt i dess kölvatten, men det har också hos individerna väckt tankarna på en omdaning av samhället och perspektiv för framtiden, som skola omöjliggöra en upprepning av det elände, vari människosläktet nu hålles fjättrat.

Krigets filosofer och maktidealens förkunnare hade väl knappast drömt om att i deras läror grodde fröet till en ny tidsåskådning, och mot sin egen vilja ha de medverkat till frammarschen av de nya samhällsarbetare, som tradition och vana hållit bundna inom hemmets ramar. Det kommer att skrivas många digra kapitler om kvinnornas samhällsarbete under krigsåren, och inte bara om deras arbete, utan även om deras offervilja och vaknande solidaritet. Man har i de krigförande länderna knappast haft tid att reflektera över konsekvensen av

all denna nya arbetskraft, som strömmat in i nämnderna, i industrien och i ämbetsverken, man har blott sört för att vakanserna blivit fyllda, och man har tacksamt tillgodogjort sig varje uns av kraft som tillförts den tynande statskroppen.

Skillnaden blir genast märkbar, när man vänder blicken till ett neutralt land, där den manliga arbetskraften alltjämt fungerar, ostörd av yttre rubbningar, och där man snålt och ovilligt ser kvinnornas inträde på områden, där den maskulina förstfödsloarten dominerat. Det finns ju dock områden, där kvinnornas plats är given och där den praktiska blicken och den naturliga fallenheten skulle tillföra staten just det krafttillskott som av dyrtiden är så påkallat. Men nu är det i de flesta fall män, som bestämma i sådana fall, där den kvinnliga sakkunskapen borde tillkallas, män som bestämma över våra födoämnens ransonering och över antalet av tillåtna småbarnskläder. Att den praktiska blicken ofta saknas, därom vittnar missnöjet i de

djupa leden, där man får lida av andras bristande omdömesförmåga.

Sommaren 1917 vände sig L. K. P. F:s komunalstyrelsegrupp på initiativ av Ellen Key till F. H. K:s kvinnoråd med en hemställan att söka åstadkomma en bättre metod för distribueringen av mjöl och bröd på landsbygden, vilken varit oerhört betungande för landsbygdens kvinnor. Kvinnorådet hade emellertid redan under den förflutna våren gjort en framställning till kommissionen i samma syfte och erhållit ett bestämt avböjande svar, varför de ansågo att en förnyad framställning icke skulle leda till något resultat.

Det vore dock önskligt att de kvinnor, vilka på olika platser i landet äro adjungerande vid livsmedelsnämnderna, finge sig tilldelade större makt och myndighet. Många, som under sin verksamhet på landsbygden varit i tillfälle att studera förhållandena, ha kommit till insikt om det upprörande sätt, på vilket man ibland behandlar dessa kvinnokommittéer. Det förefaller ofta som om man icke hade något bruk för kvinnlig energi, och komma kvinnorna med något nytt initiativ, är det ett sådant parlamentärerande att medan gräset växer, dör kon.

Vi stå dock alla inför så allvarliga tider att det är nödvändigt att kompetensen kommer till sin rätt och att de, vilka ha förutsättningen att kunna lösa de

oerhört svåra livsmedelsproblemen, bli hörda och anlitade.

Det är också nödvändigt att kvinnorna hävda sig själva och inte beskedligt träda i den bakgrund traditionen förbehållit dem, när stora värden stå på spel. Kvinnorna måste uppfatta sig själva som medansvariga när det gäller hela landets hushållning, ty den insikt, den sparsamhet och den praktiska erfarenhet, som förmått kvinnorna att under dyrtidens fruktansvärda tryck hålla hemmen och familjerna uppe, den erfarenheten borde komma även den nationella hushållningen till godo.

Vi äga i landet husmödrar, som äro beredvilliga att lämna sin hjälp och sin arbetskraft för det ändamål som betyder hälsa och krafter för den uppväxande generationen, och om den framräckta handen icke blir mottagen, är det ett utslag av ensidig och falsk självhävdelse. Inför landets väl eller ve anstår oss ödmjukheten bäst. De stora laterna ha åstadkommit så märkvärdigt litet i detta krigsentusiasmens tidevarv. Och ett erkännande åt dem som vilja göra sin insats på ett område, vilket av gammal hävd blivit förklarat som kvinnornas speciella, borde även den maskulina självkänslan kunna tillåta sig, när det gäller fosterlandets bästa.

GURLI HERTZMAN-ERICSON.

Privatläroverkens lönereglering och lärarinnorna.

Ett uttalande från Stockholms flick- och samskolors lärarinneförbund.

Styrelsen för den i våras bildade samslutningen Stockholms flick- och samskolors lärarinneförbund har genom Läroverksöverstyrelsen av K. M:t anmodats att inkomma med yttrande över det i förra numret av Hertha refererade betänkandet från lärarelönenämnden. Ur den skrivelse, som i dagarna avlämnats, anföra vi följande.

Det uppdrag, som lärarelönenämnden verkställt genom avgivande av nämnda betänkande, synes hava erbjudit stora svårigheter av principiell natur. För att på ett fullt tillfredsställande sätt kunna lösa de avlöningsfrågor, som nämnden haft i uppdrag att behandla, borde enligt styrelsens mening förelegat vissa riktlinjer för nämndens arbete med hänsyn till de enskilda skolornas ställning till staten och undervisningsväsendet i dess helhet. Då en sådan grundval för förslaget saknats och nämnden ansett det ligga utanför sitt uppdrag att behandla spörsmål av principiell och organisatorisk art, har förslaget med nödvändighet fått karaktären av ett provisorium. Tre av nämndens medlemmar hava också i särskilda yttranden framhållit behovet av att *grunderna för det allmännas förhållande till privatskoleväsendet böra göras till föremål för en ingående revision*. Styrelsen uttalar sin livliga anslutning till detta krav.

Trots de brister, som ur den anförda synpunkten måste vidlåda nämndens förslag, anser styrelsen, att det i huvudsak bör genomföras i befintligt skick. Det nödläge, vari de enskilda skolornas lärarepersonal för närvarande befinner sig på grund av att de förut otillräckliga lönerna endast obetydligt höjts under

nuvarande kristid, gör en snar lönereglering nödvändig, om ej skolorna, i avvaktan på den fullständiga utredningen, skola taga allvarlig skada. Då staten hittills ej i avsevärd grad genom egna skolor sört för den kvinnliga ungdomens högre skolbildning och plats ej torde kunna beredas i de allmänna läroverken för de gossar, som nu undervisas i enskilda skolor, måste det anses vara ett statsintresse, att de enskilda skolorna, åtminstone tillsvidare, sättas i stånd att fortfarande fylla sin uppgift på ett tillfredsställande sätt. Styrelsen vill därför framhålla nödvändigheten av att den *likställighet i lönehänseende mellan lärarinnorna vid de enskilda skolorna och statens samskolor*, vilken förut legat till grund för de enskilda skolornas löneförhållanden och som även nämnden tagit till utgångspunkt för sitt förslag, måtte återupprättas och genomföras så fullständigt som möjligt.

I anslutning till nämndens eget uttalande föreslår sålunda styrelsen, att sedan de av nämnden föreslagna lönerna för lärarepersonalen vid de allmänna läroverken vid årets riksdag blivit höjda, en motsvarande *höjning måtte vidtagas rörande samtliga lönesatser för privatläroverkens lärare*.

Vidare vill styrelsen betona nödvändigheten av att så länge *krigstidstillägg* komma att utgå till de allmänna läroverkens lärarepersonal lika stora tillägg måtte genom bestämmelser från statens sida beredas även de enskilda skolornas lärare.

I fortsättningen av skrivelsen upptagas olika delar av betänkandet till behandling. Rörande lärarepersonalens rättsliga ställning har nämnden intet yrkande. Styrelsen, som anser de nuva-

rande fullständigt oreglerade förhållandena olämpliga, uttalar som ett bestämt önskemål, att under förslagets vidare behandling någon form måtte finnas för ett provisoriskt ordnande av lärarnas rättsliga ställning. Den framhåller vidare, att genom de svårigheter, som visat sig för nämnden att finna en verklig lösning i fråga om de manliga lärarnas ställning, ytterligare framträder behovet av en fullständig utredning.

Beträffande avlöningarna av föreståndarinna och biträdande föreståndarinna föreslår styrelsen samma belopp som för respektive kvinnlig rektor och första lärarinna vid statens samskolor. I fråga om lönebestämmelserna för ämneslärarinna med adjunktskompetens avsluter sig styrelsen till fröken Lagers reservation, att sådan lärarinna måtte äga att tillgodoräkna sig fem tjänsteår för uppflytning i högre lönegrad. Skrivelsen fortsätter:

För undervisningen på gymnasialstadiet har nämnden ej tänkt sig någon annan lönereglering än att en höjning i den ordinarie lönen för ämneslärarinna skulle ske med 25 kronor per veckotimme. Den stora omfattning, som den enskilda gymnasieundervisningen numera äger, borde enligt styrelsens mening kräva en annan och grundligare reglering av gymnasielärarnas ställning, så att det blev skolorna möjligt att ordna denna undervisning utan att i samma utsträckning som hittills anlita tillfälligt anställda timlärare, ett system, som nämnden för elementarskolans räkning på intet sätt önskar uppmuntra. Då numera kvinnliga adjunkter och lektorer kunna anställas vid de allmänna läroverken, vore det desto mera naturligt, att motsvarande platser inrättades vid de enskilda skolorna, som dessa till största delen besökes av kvinnlig ungdom. Den svår-

ighet, som de privata gymnasierna redan nu kämpa med, då det gäller att för fast anställning skaffa kompetenta lärarekrafter, kommer otvivelaktigt att ytterligare ökas. Såsom en provisorisk åtgärd föreslår styrelsen, att nämndens förslag antages, men att beloppet per veckotimme höjes till det dubbla, 50 kronor.

Beträffande timlärarinnas avlöning, som av nämnden satts till ett lågt belopp utan ålderstillägg, föreslår styrelsen ändringar med hänsyn till de särskilda förhållandena vid de enskilda skolorna. I skrivelsen heter det:

Vidare vill styrelsen framhålla, att det för skolorna kan vara av intresse att såsom timlärarinnor behålla högt kvalificerade lärarinnor, som på grund av förhållandena, t. ex. giftermål, ej anse sig kunna åtaga sig full tjänstgöring, liksom att anställa timlärarinnor, som specialiserat sig på ett ämne och därför ej kunna få full tjänstgöring. Det vore därimlign, att dessa bereddes möjlighet att erhålla ålderstillägg och bli delaktiga i vikariats- och pensionskassa i likhet med övningslärarinnorna, om deras tjänstgöring uppginge till åtminstone 10 timmar. Styrelsen håller före, att ifrågavarande anordning skulle vara för skolorna fördelaktig, även om de ej vore enskilda, men vill starkt betona, att så länge en i viss mån fri privatskola anses böra understödjas av staten, ekonomiska hinder ej böra resas mot att denna frihet användes till anställande av timlärarinnor, när skolan av pedagogiska skäl så finner lämpligt.

Vidare påyrkas förbättring i vissa övningslärarinnors ställning. I förslaget hava lärarinnorna i huslig ekonomi, i handarbete och träslöjd förts i en grupp för sig med lägre avlöning än övriga övningslärarinnor, en anordning, som styrelsen ej finner lämplig med hänsyn till dessa ämnens stora betydelse för flickornas praktiska utbildning.

Efter en del detaljmärkningar med avseende på tjänstgöringsskyldigheten å gymnasiet, längden av undervisningstimarna i huslig ekonomi, tiden för uppflyttning i högre lönegrad och undervisningen i de förberedande klasserna, fortsätter skrivelsen:

Rörande bestämmelserna angående *sjukavlöning och pension* vill styrelsen med beklagande framhålla, att nämnden här till lärarinnornas nackdel frångått likställigheten med statens samskolor, varigenom en faktisk löneminskning ägt rum, ett förhållande, som endast kan godtagas som ett provisorium. Så länge högre pensionsavgifter och lägre pensioner gälla för de enskilda skolornas lärarinnor och dessa sålunda proportionsvis bidraga till sin pensionering i vida högre grad än lärarinnorna vid statssamskolorna, är det rimligt, att de få större rätt till sina egna statsbidrag än dessa. Då de enskilda skolornas lärarinnor sakna ordinarie anställning och de t. ex. vid en skolas omorganisation, även efter lång

och väl vitsordad tjänstgöring, kunna förlora sin plats utan eget förvållande, synes det obilligt, att de under alla förhållanden berövas rätt till pension, om de avgå från sin lärarinnoverksamhet före pensionsåldern. Styrelsen uttalar sin fulla anslutning till fröknarna Kullgrens och Lagers reservation rörande delägar-skap i privatläroverkens pensionskassa.

Styrelsen vill slutligen framhålla, att den principiellt anser, att pensionsåldern för manliga och kvinnliga lärare bör vara densamma. De exempel, som kunna framställas på behovet av en tidigare pensionering för lärarinnorna, torde i regeln ha sin grund i att lärarinnorna genom dålig avlöning blivit tidigare utslitna. Genom höjning av pensionsåldern till exempelvis 65 år skulle pensioneringen kunna bli billigare och en lättnad i de dryga avgifterna beredas.

Skrivelsen avslutas med en sammanfattning av de önskemål, som styrelsen framställt med anledning av det föreliggande betänkandet.

Trädgårdsperspektiv.

Blomsterdyrkan och trädgårdskult.

Överblickar och framstötar av *Ellen* och *Rolf Nordenstreng*. Hugo Gebers förlag.

Varje trädgårdsvän måste entusiasmeras av denna entusiastiska bok. Och de som icke erfarit vad det vill säga att ägna en trädgård sitt arbete skola nog gripas av längtan därefter då de läsa de medryckande skildringarna. Hur sant säger icke förf., att trädgården blir så älskad av sin odlare trots allt besvär den förorsakar därför att den inte blott är

ett maktlöst föremål för den möda som nedlägges utan själv arbetar med, att det är levande, sjudande liv i den.

Såsom av underrubriken framgår ha förf. uppdelat sin bok i "överblickar" och "framstötar". De första överblickarna gälla trädgårdskonstens utveckling genom seklerna, huru även den anpassas efter kulturens vågrörelser och står i ständig växelverkan med tid och åskådning, huru den genom flera högtstående tidsskeden så småningom når fram till den reaktion mot allt för högt driven formalism, som utgöres av den

s. k. "naturliga trädgårdsstilen", vilken gick ut på att söka göra allt naturligare än naturen själv. Att dylika bemödanden hade föga med konst att skaffa är klart, och det dröjde ej heller många årtionden innan den stil inträder som har fått sitt bästa uttryck i den moderna engelska trädgårdskonsten. Det är denna, som med sitt fasthållande av boningshusets och trädgårdens organiska sammanhang och med sitt aktgivande på de anvisningar naturen själv ger samt med sin särprägel av den enskilda trädgårdsägarrens bildning och smak, skapat det nuvarande trädgårdsidealet. Trädgårdarnas renässanss bottnar i renässansen men även delvis i den naturliga stilen, klippträdgården t. ex. är ett arv från denna period, därifrån dock endast det bästa behållits.

Utom de allmänna internationella grundprinciperna måste emellertid trädgårdskonstens karaktär betingas av respektive nationers klimat och jordmån. Förf. påvisar också hurusom i Italien med dess rikedom på sol trädgårdens uppgift blev i främsta rummet att skänka svalka, varför den kom att huvudsakligen bestå av skuggrika valv och smyckas med vattenkonster och arkitektoniska och skulpturella prydnader, under det att på germansk botten den korta sommaren frammanade en fri och luftig trädgård med en myckenhet av blommor för att trolla fram den färg och glädje, som blivit så efterlängtade under vinterns instängda liv.

Kapiteln om blommornas historia, om vilda trädgårdar, om rosengården och om perenna växter äro förvisso skrivna av

en sannskyldig blomsterdyrkare! Hur träffande är icke reflexionen, att blommorna, ej minst på grund av sin förgänglighet och ständiga förnyelse, äro bättre än konstverk, ty man kan bli okänslig även för det största mästerverk som man dagligen ser på samma plats, men blommorna äro sig aldrig lika och ha just genom sin korta varaktighet så mycket av fest och stämning. Ja, värdesättas icke blommorna på alla håll efter förtjänst, böra de kunna få sin upprättelse i förf:s påpekande av i huru hög grad de påverkat konsten, t. ex. förutom de bildande konsterna den textila och den keramiska, heraldiken, poesin m. m. Även språket har rönt deras inflytande, en massa ordstäv vittna därom, för att icke tala om alla de benämningar på färger, som härstamma från blommornas värld. Under en färd med förf. genom Londons parker, blomstertorg och bodar samt rikemans- och fattigkvarter få vi en livlig bild av huru blommorna uppskattas av hög och låg bland det engelska folket. Och inmängda i alla "överblickarna" äro en massa praktiska råd angående sortval och kultur av såväl frukt som rosor och andra perenna växter.

Emellertid äro i mitt tycke "framstötarna" bokens intressantaste avdelning. Kunna de mana oss att här hemma inslå på de vägar varigenom England nått så långt, har boken i sanning utträtt ett storverk! När den skrevs hade antagligen ännu icke de av Kungl. Maj:t utsedda sakkunniga avgivit sitt "betänkande rörande åtgärder för främjande av trädgårdsodlingen" etc., annars hade väl särskilt den del av betänkandet som rör

trädgårdsundervisning för kvinnor hälsats som ett svar på frågan förf. uppställer: "Skulle en bildad och skolad kvinnlig trädgårdshjälps ha framtid för sig även i Sverige?" Men för dem, som följt alla Fredrika-Bremer-Förbundets strävanden att skapa tillträde inom trädgårdsyrket för den bildade kvinnan, förefaller det egendomligt att förf. icke med ett ord nämner vare sig Rimforsa med dess lärarinneutbildning i trädgårdsodling eller Apelryd, förbundets fruktodlings- och trädgårdsskola, som dock redan existerat i tre år. Nu förhåller det sig emellertid så, att förf.:s "framstöt" äro nog så förenliga med förbundets egna planer på en utvidgning av Apelrydskolan och att dessa återigen sammanfalla med sakkunnigas förslag att dit förlägga den undervisningscentral i trädgårdsskötsel för kvinnor, som sakkunniga anse vara av den mest ingripande betydelse för vårt land och för hela vår folkförsörjning. Förbundets styrelse skall just i dessa dagar fatta beslut om huruvida man skall våga lita på allmänhetens intresse och offervillighet för saken så att Apelryds nuvarande utrymmen skola kunna tillbyggas för emottagande av ett 40-tal elever.

Det önskemål, som den Nordenstrengska boken uppställer, att Sverige skall få ett motstycke till Royal Horticultural Society i England och dess trädgårdsskola Wisley, står härmed inför sin lösning, ty lyckas det att få våra trädgårdsintresserade att ekonomiskt stödja den planerade utvidgningen av Apelryd, föreslå sakkunniga att skolan

tilldelas ett avsevärt årligt statsanslag. Vid Apelryd skulle då kunna utbildas dels självständiga trädgårdsskötare och lärarkrafter, dels just sådan trädgårdshjälps, som förf. efterlyser för att kunna motsvara det bland villaägare och andra trädgårdsägare allt mer och mer växande behovet av kvalificerad arbetskraft. Någon konkurrens med handelsträdgårdarna är ingalunda att befara om trädgårdsbanan mera allmänt öppnas för kvinnorna, tvärtom, det livligare intresse för trädgårdsskötseln, som skulle komma till stånd om den ovan skisserade planen förverkligas, skulle i sin tur framkalla större omsättning både av g a g n- och p r y d n a d s växter. Ty trädgården bör icke endast vara en inkomstkälla utan även ett bildnings- och njutningsmedel, den bör vara vad den var för Linné, som säger sig aldrig gå ut i sin trädgård utan att lära något, och för Sir Francis Bacon, som intygar att sysslandet i trädgården är det renaste bland mänskliga nöjen.

Ja, måtte vi i Apelryd erhålla denna efterlängtade central för en gedigen och mångsidig utbildning på trädgårdskulturens alla områden! Dubbla och värdefulla fördelar skulle genom en sådan skola tillföras vårt land: trädgårdsskötseln skulle få ett ståtligt uppsving bland både fattiga och rika och våra unga flickor med håg och fallenhet för detta friska, fostrande yrke skulle få ett rikt fält för arbetsglädje och arbetsförtjänst. Kraftigt understryker jag förf.:s mening, att det inte är en dag för tidigt att vårt folk lär sig aktning för det arbete som skapar livsförnödenheter och att just trädgårdsskötseln, som kräver både in-

telligent omdöme och kroppslig möda, i ovanligt hög grad lämpar sig som enande länk mellan bildning och kroppsarbete.

SIGRID ULRICH.

Kringblick.

Rösträttskurvor. Sommarens stora, men beklagliga, händelse är amerikanska senatens förhållande av det federala rösträttsförslaget. När representanternas hus den 10:de sistlidne januari i Washington med två tredjedels majoritet voterade rösträtt åt kvinnorna i samtliga Amerikas Förenta Stater, ansågs det som endast en blott formalitet att senatens bekräftande beslut skulle följa för att ge saken giltighet. Men tiden gick och krafter voro verksamma. Där voro sydstaterna, som aldrig kunnat glömma, att kongressen efter inbördeskrigets slut tog de enskilda staternas lagstiftning om hand och beviljade negrerna rösträtt. Nu voro de beslutna att detta icke skulle ske ännu en gång med påföljd att även negerkvinnorna göras till lika berättigade politiska medborgare. Där var kvinnornas egen antirösträttsförening, som bildat en "lobby" av rika, socialt framstående kvinnor för att påverka senatorerna. De hade faktiskt sin varelse på Kapitolium så länge kongressen pågick och lämnade intet tillfälle oförsökt att öva press på det stundande beslutet. En del av dem hade sina män bland senatorerna, däribland föreningens ordförande, mrs James Wadsworth, som kunde skryta av att äga en make som bekämpade förslaget, ehuru männen i den stat, New York, som han representerade, med överväldigande majoritet i november förlidet år beslöto rösträtt för kvinnor och hans stats båda lagstiftande kamrar påkallat hans votum för det federala rösträttsförslaget. Vi-

dare var "the liquor interest" i febril verksamhet, "spritmännen" hade sin egen "lobby", de som antirösträttskvinnorna, intressenter från ett halvt dussin stater bevakade senatorerna så att de inte måtte tillåta sig att votera för kvinnornas rösträtt.

Så drog det hela ut fram mot den 6 juli, men då slog också dagen för frågans behandling, och trots all motagitation visste man då, att den erforderliga tvåtredjedelsmajoriteten dock förefanns.

Luften var full av förhoppningar. Läktarna i senaten överfyllda, till mesta delen av kvinnor som kommit från alla delar av Förenta Staterna för att vara med om den dag, som skulle beteckna slutet på den 50-åriga kamp som förts för den federala rösträtten. Och över hela landet sutto andra kvinnor väntande på att den hugnerika nyheten skulle blixtsnabbt telegrafiskt meddelas dem.

Debatten började i senaten och man talade och talade. Rösträttsvännerna hade överenskommit att icke upptaga tiden med överläggningar, men motståndarna visste vad de gjorde. Det gällde att tala tills den för frågan anslagna tiden var ute, så enkelt var det att till sin förmån klara av en sak, där man visste att voteringsciffrorna icke skulle räcka. En antirösträttsman talade en hel timme om nästan allt mellan himmel och jord, men knappast ett ord om den kvinnliga rösträtten. Till slut hördes han i en parentes till sina meningsfränder yttra, att nu höll han inte ut längre. Men en annan var färdig att taga vid, och så gick lyckligen tiden. Debatten fyllde 24 sidor i riksdagsprotokollen.

Faran för den kvinnliga rösträtten var över den gången. President Wilson och regeringen i sin helhet hade uttalat sig för förslaget, representanternas hus hade antagit det, de republikanska och demokratiska partierna hade omfattat det i sina program, politiska föreningar i de olika staterna tillhörande alla partier hade vädjat till senaten om dess bifall. American Federation of Labour, representerande två miljoner organiserade arbetare, hade i en resolution uttalat sig för se-

natens omedelbara antagande av rösträttsförslaget. En tredjedel av kongresens ena kammare påtog sig icke dess mindre att förhindra saken. Sådant är tillåtet i politik.

Kongressen, som nu på hösten åter sammanträtt, torde omedelbart återupptaga frågan. Man kan utgå ifrån att det skandalösa uppträdet med att framskicka okynnastalare inte skall kunna upprepas utan att Amerikas Förenta Stater genom sina i kongressen samlade representanter äntligen må få ge kvinnorna den rösträtt, som det faktiskt finnes majoritet för.

Medan en minoritet senatorer lyckas undanskjuta den kvinnliga rösträtten genom att prata bort det federala rösträttsförslaget, går frågan till seger ute i staterna. De sista triumfbudskapen komma från Louisiana och Hawaii. Underhuset och senaten i Louisiana

hå, det första med 80 röster mot 21, den senare med 29 mot 11, beslutat att frågan denna höst skall gå till folkomröstning. Hawaiis kvinnliga rösträttsbill har antagits av Förenta staternas kongress, och det antages att Hawaii lagstiftande församling inom kortast möjliga tid kommer att bekräfta kongressens beslut.

Från Indien kommer budskapet om att Indian Home Rule League nu definitivt upptagit kravet på rösträtt för kvinnor på sitt program. Vid verkställande utskottets senaste sammanträde i Poona antogs en resolution, vari uttalades att föreningen med ordet *people* avsåg såväl kvinnor som män och att den inneslöt bådadera i sin fordran på politiska rättigheter.

Ståtligt att få räknas som "folk"! Längre lå vi ju inte hunnit i Europa än att saken för vår räkning ännu ifrågasättes.

Fru Nordenflychts ställning till kvinnoemancipationen.

I.

I sin vackra studie över fru Nordenflycht säger Levertin: "Upptärandet av den första kvinnan i ett lands litteratur betecknar ett datum i dess odlingshistoria, en säkerligen ej oviktig punkt i utvecklingslinjen mot full andlig frihet och aktning för personlighetens rätt". Frågan om Hedvig Charlotta Nordenflychts ställning till kvinnoemancipationen sammanfaller i viss mån med frågan om i vilken grad hon var medveten om sin egenskap av den första kvinnliga diktarindividualiteten i svensk litteratur. Att den fru Nordenflycht, som förde

spiran i Tankebyggarorden, Uranie i galadräkt sådan vi se henne på Schefvells Frescatiporträtt, till fullo kände sin värdighet som skaldinna och pionjär, är otvivelaktigt, men redan hos den unga flickan, som glömde knyppeldynan för böckerna och vilkens "böjelse för bokliga konster" var starkare än föräldrarnas motstånd, grodde kvinnofrigörelsens idéer.

Man kan tryggt säga, att dessa ännu vid denna tid ej slagit rot i Sverige, dit ju visserligen renässansen nått i sin "lärdä", teoretiserande form, men knap-

past renässanssens anda, dess individuella pånyttfödelse och livsberusning. Kvinnoemancipationen, till vilken man kan finna ansatser redan under antiken, framstår nämligen som en naturlig följd-företeelse av renässansens krav på fritt utvecklade personligheter. Ute i Europa hade utvecklingen gått från en självmedveten, intellektuellt högstående "virago", renässansens kvinnoideal, över 1600-talets franska preciöser och "femmes savantes" till 1700-talets kvinna, som enligt bröderna Goncourt var "le principe qui gouverne, la raison qui dirige, la voix qui commande, la cause universelle et fatale, l'origine des événements, la source des choses"!

I Sverge, där livet ända in på 1700-talet gick i gammalsvenska hjulspår, var en dylik utveckling naturligtvis otänkbar. Vänder man sig till det område, som i detta sammanhang närmast intresserar, det litterära, möter man ju författarinnor redan före fru Nordenflycht. Bland dessa kan det vara skäl att dröja något vid fru Brenner, av den beundrande samtiden kallad "den andra Sapfo", och att söka precisera hennes ställning till kvinnoemancipationen, som ju för henne, på en gång "vitter dam" och i högsta grad maka och moder, måste framstå som ett konkret problem. På flera ställen i sina dikter tar hon också till orda för kvinnornas rätt till andliga idrotter, men andra åter präglas av den nyktert borgerliga skaldinnans resignation inför det faktum, att en lärd och vitter kvinna är en miss-tänkt och illa sedd företeelse i vardagslivet. Men framför allt ifråga om upp-

fattningen av sin egen diktning är hon en avgjord motsats till fru Nordenflycht. I sin på tyska skrivna självbiografi säger hon nämligen:

"Ob ich bisweilen ja einen Vers gemacht, ist's hauptsächlich deswegen geschehen, weil mein lieber und leutseliger Eheherr sich sonderlich daran belustigte; wäre auch wohl kein einziger ohne sein inständiges Anhalten jemals an Tages Licht gekommen". — En dylik blygsamhet var fullkomligt främmande för fru Nordenflycht. För henne var diktningen, som Levertin framhållit, ett livsintresse, ett kall.

Från 1600-talet har man ju även åtminstone namnen bevarade på kvinnor, som med framgång bedrivit vetenskapliga studier, bland dem Vendela Skytte, som av ingen mindre än Stiernhielm hedrades med epitetet "sexus et seculi miraculum".

Som den första feministen i svensk litteratur kan man emellertid betrakta fru Nordenflycht genom hennes rent programmatiska hävdande av "fruentimbrets plickt at upöfva deras vett". Så lyder nämligen titeln på en i första årgången av "Qwinligit Tankespel" (1744) publicerad dikt, som emellertid författades några år tidigare, då samvaron med Fabricius inspirerade henne till en rik produktion. En viss emancipationstendens röjes även i en annan dikt från denna tid, den lilla dialogen "Friarekonsten" (publicerad i Q. T. 1745), där hon kvickt och elegant satiriserar kontrasten mellan friarens låtsade undergivenhet för den älskades

vilja och den äkta mannens despotism.
Se här den förres smäktande fraser:

Låt mig dina bojer bära,
unna mig din fånge bli,
aldrig skall jag mig besvära,
aldrig vill jag bliva fri.
Ditt behag skall bli min vilja
och din vilja är min lag.
Intet skall mig kunna skilja
från att lyda ditt behag.

Mot dessa ställer hon den senares
knarriga förhållningsorder:

Nej, min hustru! var så nådig
och betänk, att jag är man;
hon är alltför överdådig —
det står ej en kvinna an.
Mitt är väldet av naturen,
jag är huvud, jag är karl,
papegoja, sitt i buren,
du är nu i mitt förvar."

I "Fruentimbrets plickt at upöfva de-
ras vett" är tonen en helt annan, det är
en renodlad tendensdikt, där förtrytel-
sen brister ut i strofer av en omisskänn-
lig pregnans och kraft:

Dumma lag, du blinda sed,
som av nedrig avund ljunder,
när du Evæ kön förbjuder
att parnassen komma ved!

Den första punkten i bevisföringen är
rätt kuriös: kvinnorna, som ha "mindre
kraft och mindre styrka", böra just där-
för beflita sig mer om "vishet". Vidare
framhåller hon, att "herr Matvett" kan
ju nöja sig med en "dummer fjolla",
men ingen förståndig man tar sig en
hustru, som "i dumhet ligger bunden".
För att redan på förhand avvärja be-

skyllningar för okvinnlighet passar hon
emellertid på att inflika:

Såleds styrker icke jag
alla ädla läsarinor
glömma, att de äro kvinnor,
och förkasta könets lag.

Det är för övrigt ej kunskapen för
dess egen skull, som hon ivrar för, nej,
den skall blott vara ett medel att lära
känna "himlens höga avsikt" under för-
beredelsen till döden och evigheten. Så
får denna dikt, som börjat så oför-
skräckt polemiskt, mot slutet en ton av
kontemplativ andakt.

Även de nyskrivna partierna av
"Qwinligit Tankespel" erbjuda åtskilliga
prov på en mer eller mindre utpräglad
emancipationstendens. Den första år-
gången (1744) börjar med en dedika-
tion till hovets damer, där fru Norden-
flycht klagar över sina vedersakare.

Här mig så många möta
med både hot och bön,
och be mig sådant sköta,
som hörer till vårt kön.

Det är alltså tydligt, att skaldinnan
hade att kämpa med nog så mycket
motstånd från allmänhetens sida. Atter-
bom har träffande klarlagt orsaken där-
till i följande ord:

En författarinna, en skaldinna, var
då i Sverige ännu ett så sällsamt ting,
att mången ärbar husfru och jungfru
fann det alldeles otillbörligt. Visst hade
man redan haft fru Brenner. Men hon
var en bedagad, förmögen, stadig ma-
trona med ett vidlyftigt hushåll och
femton barn, dem hon visat sig kunna
sköta duktigt; idel skäl att ursäkta hen-
nes verser; helst som de alltid predi-

kade gudaktighet och goda seder, utan ringaste tecken av någon hjärtats eller temperamentets svaghet. Fru Nordenflycht däremot, ung, fattig, barnlös, behaglig, full av eld och lidelse i vänskap som i kärlek, oblygt förrådande i en mängd visor, som sjöngos över hela landet, att hon varit förälskad och väl kanske än kunde bliva det, — skulle en sådan vittor äventyrerska få passera onåpst?

Att motståndet icke minst kom från hennes eget kön framgår tydligt av en annan dikt i denna första årgång, den dråpliga "Satyr emot afvundsjuka Fruentimber", som för tanken till fru Lenngren. "Det ädla folk i Norden" är "smittat med en farlig avundsot", bl. a. hade man beskylt henne för plagiat, men hon vet att ge svar på tal, och blossande av harm utbrister hon:

I, som med tusen bry blott sköter mat och
maga
och spotskligt len åt mig, som pennan tar i
hand,
som tron ert eget kön, så ömkliga och svaga,
ej kunna lära mer än sy och väva band:
Tänk, tiden räcker till för läsa och för spinna,
jag har det själv försökt, man kan alltsam-
mans hinna.

Men hon är också medveten om, att hon har vänner bland kvinnorna, som äro henne tacksamma för att hon gör sig till tolk för deras lönnliga tankar.

I årgången 1745 av "Qwinligit Tanke-spel" möta vi emancipationstankar egentligen blott i förordet, där fru Nordenflycht framhåller, att mannen må "i de alfvarsamma och torra wetenskaper arbeta: och lemna oss Fruentimmer det nöjet och hedern at uphielpa de andra; på det wi ock af vår hop må hafwa

några at uppställa emot en Dacier, Scuderi och Schurman".* — Även i denna årgång få vidare ytliga, dumma och pratsjuka kvinnor sin beskärda del i en följd av satiriska "Sinnebilder uppå Kort". Ett exempel:

Den snälla, kvicka, fina lem,
som i din gom har hus och hem,
är dig ett kostbart ärepris,
på ditt humeur ett skönt bevis;
men vor' hon stundom mera tam,
så sluppe du en rättvis blame.

Den för fru Nordenflycht så karaktéristiska stolta tron på sin egen musas förträfflighet framträder i företalet till årgångarna 1748—50, likaså hennes förakt för kritiska "half lärde Caffehusdomare", men "denna slags allmänheten har i Sverige icke nog styrka och fregd, at gilla eller förkasta Auctorer och deras arbeten", tillägger hon belåtet. — I denna samling förekommer "Til Svenska Fruentimret, Då Herr Probstén Kolmodins Qwinnospegel, Andra Delen, kom ut af Trycket" (skriven på begäran). Hon prisar underligt nog Kolmodins naivt drastiska arbete och passar samtidigt på tillfället att utveckla sitt älsklingsstema: "att nyttig läsning är et Fruentimmers plikt". Även betonas här kvinnornas ansvar som uppfostrarinnor och husmödrar:

Om tron och riken dig ej ofta givs i händer,
så har du dem i vård, som födde blitt därtill:
vad högre syssla, om du den rätt öva vill,
än stifta deras dygd, som sku regera länder?

* Denna pietistiskt-mystiska nederländska författarinnas "Opuscula" fanns i fru Nordenflychts bibliotek.

Bland storm och vågor du din båtnad icke
söker:
vid plog och gruvor blir din hand och fot ej
trött;
men mån ett hushållsvärv, med flit och vishet
skött,
ej fordrar lika vett, och allmän nytta öker.

Vidare märkes där en hyllningsdikt till "den Nordiska Lärda Jungfrun Brigitta Lange" med anledning av hennes översättning av ett spanskt arbete om Mexikos erövring. Hon räknar denna norska, med vilken hon f. ö. korresponderade och för vilken hon tycks ha hyst en svärmisk vänskap, till de "stora Snillen", som fötts "under Nordens Pol", ett nytt bevis alltså mot de "fina hjärnor", som "af en blider sol så mycket skryten". (Märk detta lilla utslag av tidens vanliga klimatfunderingar!)

Men fru Nordenflycht var ej nöjd med dylika små förpostfäktningar, då det gällde en sak, för vilken hon under hela sitt liv var fylld av helig hänförelse. Hon ville slå ett stort slag för kvinnans ära, och resultatet blev den långa, på alexandriner skrivna dikt "Fruentimrets Försvär", som publicerades separat 1761 och ingick i andra delen av "Vitterhetsarbeten" 1762. — Redan långt tidigare, 1722, hade en av fru Nordenflycht högt skattad författare, nämligen Holberg, med vilken hon ju får övrigt korresponderade i "viktiga frågor", utgivit en dikt med liknande titel: "Zille Hansdatters Gyniacologia eller Forsvars-Skrift for Qvinde-Kjønnnet". Det kan vara skäl att ett ögonblick dröja vid denna utomordentligt kvicka plaidoyer för att visa, huru den svenska skaldinnan trots allt intar en vida mindre djärv

och radikal ståndpunkt ifråga om kvinnoemancipationen än den, som Holberg låter sin Zille förfäktat. Sedan denna lyckats få sin vilja fram att studera i stället för sin därtill omöjliga broder, kommer hon nämligen in på tanken, om över huvud taget ej den naturliga begåvningen bör få göra sig gällande oberoende av kön. Hon drar djärvt sina konsekvenser. Bland annat frågar hon sig:

Om og ej udi et Senat
Man kunde bruge Qvinder,
Om ikke kunde sættes Skat
Af Rentemesterinder;
Om vi ej kunde lære og
At bruge Stats-Intriguer.
Om ogsaa Machiavelli Bog
Ej skreven var for Piger.

Jag tænkte: mon en Ingebor
Ej Doctor kunde være,
Ej rive Plaster af et Saar,
Ej døe methodisk lære;
Mon og en Lirken, Elsebed,
En Marthe, Arianke,
Ej kunde Uretfærdighed
Forsvare i en Skranke.

Och i slutorden samlar Zille kontentan av sina resonemanger:

Hvis mere os betroet var,
Vi kunde meer forrette.

Med rätta nämner Brandes på tal om denna dikt Stuart Mills namn. Grundtanken, som ju även av Holberg är allvarligt menad, fastän tillämpningarna stundom i komiskt syfte leda in absurdum, påminner slående om Mills doktriner i kvinnofrågan: så länge ej kvinnorna fått pröva sina krafter på alla

områden, veta vi intet om deras för-
måga.

Att öppet lancera dylika tankar, att framställa positiva förslag i kvinnoemancipationens intresse, tycks ej ha varit det, som låg fru Nordenflycht närmast om hjärtat, kanske hennes kvinnliga *bon sens* rent av hisnade inför flera av Zilles perspektiv. Den förhärskande tanken i alla hennes tidigare emancipationsdikter hade ju varit kvinnans rätt att tillfredsställa sin bildningstörst. I egenskap av preses i Tankebyggarorden hade hon bland ämnen, lämpliga för litterär behandling, föreslagit följande: "Om skilje-vahl på snillen bör sträcka sig till könet, och om således Fruentimmer, som har böyelse till studier, böra studera eller ej". Gyllenberg behandlade frågan i en satir i "Våra försök" och besvarade den jakande.

Även i "Fruentimrets Försvar" återvänder detta tema, men själva uppslaget till dikten var något annat. Det gällde att vederlägga följande beskyllning mot kvinnorna:

Les femmes, en général, n'aiment

aucun art, ne se connaissent à aucun, et n'ont aucun génie. Elles peuvent réussir aux petits ouvrages qui ne demandent que de la légèreté d'esprit, du goût, de la grace, quelque fois même de la philosophie et du raisonnement. Elles peuvent acquérir de la science, de l'érudition, des talents, et tout ce qui s'acquiert à force du travail. Mais ce feu céleste qui chauffe et embrase l'âme, ce génie qui consomme et dévore, cette brulante éloquence, ces transports sublimes qui portent leurs ravissements jusqu'au fond des cœurs, manqueront toujours aux écrits des femmes, ils sont tous froids et jolis comme elles, ils auront tant d'esprit que vous voudrez, jamais d'âme, ils feroient cent fois plutôt sensés que passionnés. Elles ne savent ni décrire ni sentir l'amour même...

Den som utslungat dylika händelser var ingen mindre än Rousseau i sitt brev till d'Alembert (1758) angående en teaters upprättande i Genève. Han målar där i mörka färger tidens sedefördärv, framför allt inom teaterväsendet, och skjuter skulden på det kvinnovälde, som rådde i Frankrike.

GEORG EDLUND.

Notiser från bokvärlden.

Gråns. En by som varit. Av *Ottilia Adelborg*. Albert Bonniers förlag. Ottilia Adelborg gav för några år sedan ut en samling Gagnefskildringar, snabba och mestadels soliga bilder från bygden mellan älvens mäktiga lopp och de blånande skogshöjderna. De gävo levande intryck ej blott av vad hennes

konstnärsblick iakttagit utan i lika mån av vad hon lyssnat och levt sig in i av bygdens säregna kulturförhållanden och tradition.

Allt detta möter även i Gråns, men fördjupat och samlat till ett vackert och gripande helt. De fortlevande sägnerna om byn som varit ha oemotståndligt

fängslat konstnärens fantasi, och med underlag av dem och några få dokument till den utdöda byns historia har hon diktat om den till en saga, med grundton av undergångens ödesbestämda tragik.

Byns dom är given i och med första uppslaget, Persfars missdåd och den dystra mord- och avrättningshistorien från slutet av 1700-talet, enkelt och gripande framställd. Domen drabbar gård efter gård, den stora rika Oltesgården, den fattiga Bakomesgården och allt vad de heta, och i berättelserna om dem har Otilia Adelborg förmått att intuitivt fånga återglansen och genljudet av det liv, som en gång pulserade inom timmerväggarna och på de kringbyggda gårdarna och som ännu i någon mån bevaras av traditionen.

Hur präktig och levande står ej Oltesfar, den myndige bonden av gammal släkt, då han inne i sin gästabudsstuga, där bröllopsdansen trådes med iakttagande av nedärvd etikett, makar spelmännen åt sidan och själv griper till fiolen. Myndig och stolt ännu, då han, sedan sonen hängt sig i ladan, själv river ned sin stuga för att flytta den till en annan by. Och gamla fåsmors nattliga samtal med lissflickan i sängen uppe under taket, hur kasta de ej ljus över Blåkullaepidemin, som ännu vid mitten av adertonhundratalet grasserade i dessa avlägsna bygder. Den mödosamma vattenbärningen uppför de branta älvbrinkarna, då vattnet i byns dammar torkar ut, vargarnas mjuka, gråtassiga långdans, glidande upp och ned över gärdesgårdarna och smygande ända in på trappor och loft — allt har det upplevdas detaljrikedom och trovärdighet.

Traditionen om byn Gråns har förf. förkroppsligat i två små böjda skinnkjortlade spinnerskor vid sina rockar. "Den ena spann ansols till varp och den andra spann rätsols till väfte" av minnenas trådar. De små spinnerskornas fladdrande trådar har Otilia Adel-

borgs konstnärshand sammanfogat till en bildvävnad som skall stå sig, djup i färgen och äkta, levande av flydda tiders liv.

SIGRID LEIJONHUFVUD.

Am alten Graben. Roman von Adele Gerhard. Morawe & Schefelt Verlag, Berlin.

Adele Gerhard är inget nytt namn för läsande svenskt publikum. I vår litteraturgranskning är hon sedan årtal tillbaka införd av Klara Johanson och redan 1905 kom en av hennes böcker, *Pilgerfahrt*, ut på svenska. *Am alten Graben*, från trycket förliden höst, är — tillsvidare — den sista i en serie konstnärligt utformade och fint psykologiserade romaner, som åt sin skaparinna förvärvat en berättigat erkänd plats inom tysk romandiktning. Att den inte förblir den sista kan väl med säkerhet förutsägas, då den visar diktarinna på höjden av sitt bästa; Adele Gerhard har i ingen av sina föregående böcker nått så långt i fördjupat personlighetsgivande och säker berättarkonst som i denna. Hennes fyllda femtio år, med anledning varav hon denna sommar hyllats av kända tyska författare med en till hennes ära utgiven bok (privatupplaga i 35 exemplar), där även en svensk röst ljudit med, beteckna synbarligen endast en stegring i konstnärskap och gestaltningsförmåga.

Tillsammans med tvenne av hennes tidigare böcker, *Pilgerfahrt* och *Die Geschichte der Antonie van Heese*, bildar *Am alten Graben* ett avskilt moment i Adele Gerhards produktion, som har sin speciella betoning av det kvinnopsykologiska problem, som fyller det. Den "nya kvinnan" har allt som oftast efterlysts i litteraturen men utan något vidare resultat. Ännu vänta vi diktaren, som genom det yttres förvirring och larm lyssnar inåt i själarna och undan

oväsentligheter och skymmande förkläd-
nader hämtar fram vad som verkligt
vunnits och ger oss typen för det vi
själva sträcka oss mot. Adele Gerhard
har inte hunnit till detta. Men hon ger
oss i dessa tre böcker, och framför allt
i denna sista, ett genombrottsförlopp,
där personen i sin individuella särställd-
het fångar intresset som en övergångs-
form och en förbindelseled.

I andra av sina böcker, *Die Familie Vanderhouten* och *Vom Sinken und Verden*, berättar Adele Gerhard om hur den nya tiden sveper in över vardande storstäders idylliska och hittills stabila förhållanden; genom det gamla Berlins och Alt-Kölns stilla gator, in i patriarkaliskt omgärdade hemmiljöer feja friska, i sin unga kraft delvis helt förödande vindar, det unga och nya bryter sig väg. I de tre böcker jag sammanställt som en grupp för sig av direkt kvinnopsykologiserande art är det samma motiv som går igen, men överflyttat i kvinnohistoria. Till Magdalene Witt i *Pilgerfahrt* såväl som Antonie van Heese och Ursel Bucher i *Am alten Graben* är det också en ny tid som har kommit med ofrånkomliga och obetvingliga verkningar. Härur växa deras liv.

Am alten Graben är ett stycke fint genomdiktad utvecklingshistoria, vars anmärkningsvärdaste punkt är den tvingande makt som — man skulle vilja kalla det bortom henne själv — driver Ursel Bucher till det vetenskapliga studium, vilket erövrar åt henne en rangplats i vetenskapens värld. Det är något sömngångerskeaktigt omedvetet i den säkerhet varmed hon går fram, utan att på något sätt stå frigjord och seende inför sin begåvning eller gent över ett mål. Hon endast måste.

Detta är det som ställer Ursel Bucher på hennes egendomliga plats mellan går-

dag och morgondag. Stilla, ödesbunden går hon i det gamla huset "am alten Graben", utanför livet och tiden. Men den nya tiden är i hennes öde, den genialitet, som blivit hennes gåva, bär henne in i det nya hon aldrig skulle kommit att kämpa sig till. Utan strid eller viljeinsats och utan att veta vad detta i själva verket betyder för alla de andra, kvinnorna, blir hon den bemärkta vetenskapskvinnan i hennes framskjutna och erkända ställning.

Så långt har Ursel Bucher kommit, och sömngångerskan har inte vaknat. Komplikationerna ligga för henne på ett annat plan. Dock bestå de inte i den av teoretiserande författare med så stor förkärlek uppkonstruerade konflikten mellan den moderna kvinnans kärlek och hennes verk, vilka föregivas vara fiender av begynnelsen. Adele Gerhards konstnärlighet lika mycket som hennes vetenskap om kvinnopsyken hindra henne från osmakligheten att så vrida till Ursel Buchers innersta liv. Helena-Pegeldramatik har ingen plats i hennes diktning. Ändock är det i Ursel Buchers djupaste och innersta livsförhållande till en man som den stora lidandeskampen väntar henne. Men detta beroende på personlighetsmotsatserna och just på att hon i denna punkt icke är i takt med denna nya tidens hastiga puls. Hon, med sitt väsens rotträdar så djupt nere ännu i det gamla, fasta, hägnade, måste komma till att lida sitt lyckoskeppsbrott genom den oroligt frihetspockande nya tidens man. Men hennes verk och hennes kärlek skulle kunna rymts bredvid varandra.

Lyckoskeppsbrott är för övrigt inte rätta order. Ursel Bucher har sitt arbete kvar. Hon kan, vill och måste arbeta vidare, häri till slut dock den nya tidens färdiga kvinna.

E. K-N.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnörörelsen; utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Ellen Kleman*.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 4: 50, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: $\frac{1}{12}$ år kr. 6:—; $\frac{1}{6}$ år kr. 3: 25; $\frac{1}{4}$ år kr. 1: 75. Lösnummer 45 öre. Redaktion och expedition: **48 Klarabergsgatan II, Stockholm**. Redaktionstid: *måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3*. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag*. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

Tidskriften HERTHAS

annonspriser: netto.

Ruta om åttondels sida: 65×50 mm.	Ruta om fjärdedels sida: 65×101 eller 131×50 mm.	Ruta om ha'v sida: 132×101 el. 65×204 mm.	Hel sida: 131×204 mm.
1 gång Kr. 5:—	1 gång Kr. 8: 80	1 gång Kr. 16: 50	1 gång Kr. 30: 80
5 gånger 22: 25	5 gånger 39: 60	5 gånger 76:—	5 gånger 139: 70
10 " 43:—	10 " 77:—	10 " 148: 50	10 " 269: 50
20 " 84: 15	20 " 149: 60	20 " 286:—	20 " 522: 50

En populärvetenskaplig tidskrift av högsta rang!

VETENSKAPEN och LIVET

"En utmärkt tidskrift". (N. D. A.)

"En trevlig populärvetenskaplig tidskrift." (D. N.)

Årg. 1918. 6 häft å 1:75.

"En bra populärvetenskaplig tidskrift." (G. M. P.)

"Ett innehållsrikt vetenskapligt magasin." (A. B.)

HUGO GEBERS FÖRLAG

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & C:o

Kungl. Hovleverantör

Riks 4 29 FREDSGATAN 3 :.: STOCKHOLM A. T. 50 48

Sverges äldsta, största och bäst renommerade *specialaffär* i

**Siden- och Ylle-Klä-
ningstyg**

Prover till landsorten sändas *gratis* och *franco*.

ANNA BENGTSONS KAPPAFFÄR

Kullagatan 21

HÅLSINGBORG
REKOMMENDERAS

Riks tel. 1245 & 3245

Kostym- och Kapptyg.

Stort urval.

Beställningar emottagas.

INNEHÅLL

Ett viktigt område för kvinnlig verksamhet. Av *Gurli Hertzman-Ericson*.

Privatläroverkens lönereglering och lärarinnorna.

Trädgårdsperspektiv. Av *Sigrid Ulrich*.

Kringblick.

Fru Nordenflychts ställning till kvinnoemancipationen. I.
Av *Georg Edlund*.

Notiser från bokvärlden.

För kapitalister, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskemål att kunna överlämna värden av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget, ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning (Kungsträdgårdsgatan 8. Expeditionstid $\frac{1}{2}$ 10—4)

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenter influtna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kr. av depositionens värde, dock ej under 2 kr.